

BERGSLUFT

www.elinwagner.se

MEDLEMSBLAD FÖR ELIN WÄGNER-SÄLLSKAPET

Christina har ordet...

Det har varit ett riktigt Elin Wägner-år! *Norrullsligan*, årets Stockholmsroman, har sålts i 10.000 ex. och har figurerat i ett otal aktiviteter i Stockholm. På Elin Wagners Lilla Björka har garaget rivits och huset har fått sin ursprungliga tillbyggnad, nu med handikapptolett. Parken har röjts så att vi nu, liksom på Elin Wagners tid, har sjöglimt! Projektet i Växjö skolor, Re:elin, har beviljats medel och startar nästa år. Leader Linné-projektet i Berg har haft många aktiviteter med Lilla Björka som nav. Mycket uppskattade och inspirerande har middagsbjudningarna på Lilla Björka med olika teman varit. En gång i månaden har Lilla Björka också varit platsen för föreningskaféer.

För mig personligen har det varit en tung vår och sommar men den nya styrelsen har koll på sina uppgifter och höstens program med Elin Wägnerdagarna på S:t Sigfrids folkhögskola, deltagande i Bokmässan i Göteborg och en ny Småskrift genomförs som vanligt. Tack för allt stöd jag fått under sjukdomstiden! /Christina Ekström, ordförande

90 år av kvinnlig rösträtt

firar vi på Elin Wägnerdagarna på S:t Sigfrids folkhögskola den 10-11 september. Programgruppen med Ann-Margret Willebrand i spetsen har satt samman ett intressant program. Årets "Väckarklocka" går till organisationen/ webbplatsen www.gapminder.org och dess initiativtagare läkaren Hans Rosling, känd för sina inspirerande och pedagogiska föredrag om global hälsa. Tag med dig en vän, gärna någon från den yngre generationen! Anmälan direkt till folkhögskolan.

Elin Wägner-dagen

firades i Bergs bygdegård den 14 maj. Margareta Skantzé föreläste med utgångspunkt i sin senaste bok – *Vägen till henne*. Efteråt kaffe med ostkaka och öppet hus på Lilla Björka.

VID ÅRSMÖTET omvaldes Christina Ekström som ordförande. De avgående ledamöterna Börje Svensson, Ulf Marken, Gunilla Lindahl och Birger Schlaug avtackades. Nya i styrelsen är Britt Mossberg (kontaktperson för S:t Sigfrid) och Björn Theorin, båda Växjö-bor, och Eva Valente från Lädja i Bergs socken. Som revisorer valdes Kerstin

Axén-Krag och Eva Christiansson, revisorssuppleant Börje Svensson. Valberedning blev Marianne Enge Swartz och Birgitta Hansson, Stiftelsens nya ordförande. Vid det konstituerande mötet valdes Anette Björnson till kassör och Peter Forsgren till sekreterare. Christina Ekström är ansvarig för hemsidan, Ann-Margret Willebrand för S:t Sigfrid-dagarna och Ann-Christin Gunnarsson för bokmässan i Göteborg. Margit Forsström och Eva Persson håller i samarbetet kring Lilla Björka. Marianne Enge Swartz adjungerades som redaktör för Bergsluft och Sällskapets Småskrifter.

Sommaren på Lilla Björka

DEN NYA TILLBYGGNADEN på Lilla Björka invigdes den 19 maj med tal, snittar och cider i närvaro av företrädare från Växjö kommun. Stiftelsens sekreterare Solveig Hammarbäck sammanfattade hela den långa ansöknings- och byggprocessen som lett till att huset nu återställts arkitektoniskt och fått en fin toalett för besökare. I juni sammanträdde också kulturnämnden i Växjö på Lilla Björka.

SOMMARENS UTSTÄLLNINGAR öppnade den 2 juli med sång av operasångerskan Lena Hoels master class-elever. Siri Derkerts modeteckningar och plagg, skapade efter dem av Gunnel Larsson, Borås Textilhögskola, har setts av drygt 1400 personer. Utställningen

"Elin Wägner och tidens mode" kommer att visas även på Kvinnohistoriska samlingarna i Göteborg i vinter. I skrifvarstugan har sex unga väver-skor från Hems-löjden i Krono-berg skapat, in-spirerade av Elin Wagners texter. I stallet, som fått elektriskt ljus i år, visades träskulpturer av bergbon Karl-Olof Gustafsson.

SOMMARKVÄLLARNA på Lilla Björka har dragit stor publik. När Per-Olof Swartz berättade om Siri Derkerts dramatiska liv trängdes 60 betalande även på altanen, i hallen, trappan och matsalen. Gunnell Larsson från Textilhögskolan beskrev engagerat projektet med att skapa kläder utifrån modeteckningarna. Bonnie Festin berättade om Lilla Björkas arkitekt Carl Bergsten, Märta Holkers om Siri Derkerts konst och Lotta Lewenhaupt om modet under Elin Wagners tid.

EN AV SOMMARENS GUIDER, konstvetaren Märta Holkers, som också föreläste om Siri Derkerts konst på en av Sommarkvällarna, berättar:

Andra dagen som värdinna på Lilla Björka satt jag i köket och åt en frugal lunch innan jag skulle öppna huset för besökare. Klockan var kvart i tolv och jag hade just bitit en stor tugga av min ostsmörgås, då en kvinna i 20-årsåldern kikade in genom köksfönstret. Hon ryggade förskräckt tillbaka när hon upptäckte mig med munnen full av mat. Men jag vinkade glatt, öppnade köksdörren och sa att hon var välkommen att följa med mig ner till skivastugan som jag just skulle till att låsa upp.

Den unga kvinnan kom i sällskap med sin pappa från Skåne. På stigen ner genom hagmarken berättade hon, att hon för bara någon dag sedan hade läst ut Ulla Isakssons och Erik Hjalmar Linders biografi om Elin Wägner. Hon visste nu allt om denna författare men hade ännu inte läst en rad av henne. Nu skulle det dock ske, förklarade den unga entusiasterna och hon tänkte börja med *Norrtullsligan* från 1908!

Det var inte alls meningen att far och dotter skulle besöka Lilla Björka denna dag. De var på väg till något helt annat och hade egentligen bråttom, men de stannade ändå länge i huset för att se hur Elin Wägner hade bott och för att insupa atmosfären från 1900-talets första hälft.

Deras entusiasm smittade av sig och glädde mig hela dagen. Folk kom och gick i huset ända till stängningsdags. Besökarna småpratade med varandra och fortsatte ofta sina samtal med mig i Linnéa Johanssons lilla rum.

Just som jag skulle stänga för dagen – fem minuter i sex – dök ett sällskap på tre personer upp i trädgården. De fick följa med ner till skivastugan, där de intresserat tittade på utställningen *Vävt till Elin* med arbeten av sex unga textilkonstnärer från Småland. Sedan låste jag dörren till stugan och besökarna fick vandra runt i bostadshuset på egen hand medan jag själv kokade potatis och förberedde middagen. Det var trivsamt att höra deras steg i huset och jag besvara gärna de sena besökarnas frågor, innan de tackade för sig och for vidare vid halvjutiden.

Lilla Björkas nya tillbyggnad

Alla vet att det kostar tid och pengar att ägna sig åt husbyggen. Vi som arbetat med Lilla Björkas nya tillbyggnad har fått ägna mycket tid åt att försöka få ihop pengar och nödvändiga tillstånd till förändringen. Redan vid byggnadsminnesförklaringen 1995 föreslog den antikvariska expertisen att garagebyggnaden från 1960-talet skulle rivas och en ny tillbyggnad göras enligt originalritningarna. Men stiftelsen hade många andra renoveringsprojekt att fullfölja, så det var inte förrän Anticimex i en utredning 2006 konstaterade stora rötskador och mögelangrepp i garagets golvbjälklag som det blev aktuellt med rivning och återuppbyggnad. Det stora problemet var emellertid hur ett sådant projekt skulle finansieras.

Tidigt hade vi insett att en handikappanpassad toalett behövdes på Lilla Björka. Vi inledde med att söka bidrag för att förse den nya tillbyggnaden med en sådan. I ansökningarna krävdes ritningar, byggnadsbeskrivningar och kostnads kalkyler – de senare höll sig omkring 250 000 kr. Boverket gav ett bidrag på 100 000 kr, men Allmänna arvsfonden avslag två ansökningar. Till sist lovade Växjö kommun att bidra med 200 000 kr och länsstyrelsen åtog sig att finansiera rivning och markåterställande. Några andra antikvariska bidrag kunde vi inte få, eftersom tillbyggnaden skulle bli helt ny och alltså inte ha något antikvariskt värde.

Sommaren 2010 kunde vi äntligen dra igång bygget efter att ha begärt en tidsfrist hos Boverket. Nu följde en tid med diskussioner mellan bygghexperter och antikvariskt sakkunniga som inte alltid hade samma uppfattning om hur arbetet skulle gå till och vilka papper som krävdes för olika ingrepp. Men alla som medverkat i byggnationen har visat tålamod och kompromissvilja, och vi är mycket nöjda med resultatet: ett proportionerligt hus med en fräsch och lättillgänglig toalett. Visserligen har kostnaderna ökat under åren och slutsumman uppgår nu till drygt 400 000 kr.

Stiftelsens kassa är skrapad ända ner till botten, men vi är lyckliga över vårt nya vackra hus och gläder oss över att vi nu kan ta emot alla människor på våra visningar och utställningar. Välkommen till Lilla Björka – med din entréavgift på 20 kr hjälper du oss att bygga upp vår ekonomi igen.

Solveig Hammarbäck, Stiftelsens kassör

Wägnerismer med citat ur alla Elin Wagners böcker presenterades på årsmötet och säljs på Lilla Björka och Sällskapet's arrangemang för 70 kr. Kan beställas från www.arteforlag.se.

Elin Wägner som staty?

Många har redan bidragit till statyprojektet och vi har nu drygt 13000 på kontot, det räcker åtminstone till nästippen! Statens Kulturråd och Stockholm Stad har gett positiva signaler och ser gärna en kvinna som staty i Stockholm. Statygruppen har sökt om bidrag från en fond och fortsätter sitt arbete med att göra projektet känt och samla in pengar under hösten. Du kan stödja projektet med pengar och/eller tips på personer /organisationer som kan tänkas vilja bidra. Kontakta *Marianne* om du har idéer!

Tyvär blir den utlovade Wien-resan inte av i höst, för få anmälde intresse.

Vi minns...

EVA MOBERG dog tidigt en morgon i maj, 79 år gammal. En nytänkare, en förebild och en inspiratör är borta. Eva - författaren, dramatikern och samhällsdebattören skriver inte längre.

Vi kände varandra sen 40 år tillbaka då jag kontaktade Eva efter att hon publicerat essän "Tåget mot framtiden" i tidningen *Vi*. Vår vänskap blev djupare med åren. Vid ett av de sista samtalen vi hade, kort innan Evas dog, pratade vi om hennes författarskap och vad hon värderade högst av allt hon skrivit.

Allra först nämnde hon "Om det inte är för sent", Evas bidrag till Elin Wägner- antologin *Det första fotstegets moder*. Det andra var "Sömngångaren på minfältet", som utkom i år och ingår i Naturvårdsverkets antologi *Om möjligheter – för människan och allt annat levande*. Vi kan kalla dem Evas testamente och tunga slutord. Hon önskade slippa leva den dagen då överlevande vid nästa större krig ställer sig frågan: Hur var det möjligt?

De sista åren närmade hon sig Elins förhoppning att kvinnor skulle anta en speciell roll när det gäller att bryta den kurs som världen befinner sig på. I *Om det inte är för sent* skriver hon: "Kriget är inbyggt i manssamhällets tankestruktur. Patriarkatet och kriget är tvillingar och har vuxit upp tillsammans". Som ung avvisade hon tanken att kvinnan skulle ha ett speciellt inflytande och uppdrag att få stopp på våld och krig för att hon är just kvinna. Hon menade då att först skulle kvinnor få erkännande som fullvärdiga människor i samhället och få verktyg. Eva omvärderade delvis med åren och ställde nu hoppet till kvinnor tillsammans med de män som tagit upp kampen för en fredlig värdegrund. Om Elin Wägners *Väckarklocka* skriver hon: "Idag framstår för mig nödvändigheten av en 'polväxling' som det centrala och det helt aktuella budskapet i boken."

Eva var en efterföljare till Elin Wägner och fick Årets väckarklocka 1994. I mina förberedelser för uppdraget att vara officiant på Evas begravning den 23 juni åkte jag till Östermalmstorgs tunnelbanestation. Jag ville titta lite närmare på Siri Derkerts sandblästrade porträtt på historiska kvinnor som ägnat sig åt Kvinnosaken och Freden. Här har Siri Derkert placerat Eva nära Elin och "Wäckarklocka" i sitt konstverk.

Eva berättade för mig att när Siri Derkert förberedde sitt verk (före 1965) och de två träffades, hade hon inte börjat uttrycka sig om krig och våld: "Men Siri Derkert hade en radarblick. Hon såg att jag skulle komma att göra det."

Cecilia Zadig

INGEGERD BODNER GRANBERG, Martinsonsällskapets legendariska ordförande avled 1 maj 2011. Vi satt båda i Dels styrelse och organiserade samarbete mellan våra Sällskap. Jag glömmer aldrig våra gemensamma seminariedagar i Blekinge och turen i Harry Martinsons fotspår med Ingegerd som guide eller vårt goda samarbete med antologin *Tourister*, som kom ut 2006./Mes

Ingegerd Bodner Granberg var en sökare, som i sitt omväxlande liv inspirerade många människor att med henne utforska olika dimensioner för berikande upplevelser av natur, kultur och litteratur. Minnet av hennes framförande av Martinsons lyrik står i en särskild klass. Med osviklig precision kunde hon förflytta sina åhörare i tid och rum och göra oss delaktiga av kärnan i Martinsons lyrik. Många av oss kan inte läsa hans dikter utan att inom oss höra Ingegerds röst. Den bar framåt och kommer att fortsätta bära oss.

Ingegerds väsen präglades av att samtidigt vara både konstnär och lärare. Hon var på djupet en konstnärssjäl men uttryckte också en genuin känsla för att fortsätta och förnya den svenska bildnings-traditionen, särskilt med utgångspunkt i våra folkhögskolor. Hon förenade en alltid närvarande strävan efter kvalitet och höga mål med många initiativ och insatser såväl regionalt som lokalt.

Vi är många som idag tänker på alla möten, ofta en slags högtid, där glädje och tyngd blandades i skön förening. Hon var – om uttrycket kan tillåtas i en överförd betydelse – en amazon, som ville förändra världen, ge kvinnor deras rättmätiga plats i alla samhällen men i första hand ville hon ge litteraturen en viktig plats i våra liv. I detta var hon för mig personligen ett stort föredöme.

Göran Bäckstrand, Martinsonsällskapet

På kurs i Toscana

I mer än tjugo år har S:t Sigfrids folkhögskola ordnat kurser i en liten by i Toscana, Pieve a Presciano. Vår vecka i maj med Britt Mossberg och Sara Giertz som ledare och Stefan Edman och Karin Berglund som föreläsare blev en härlig upplevelse. Allt var organiserat med omsorg och vi blev också så väl mottagna av byborna, särskilt under det stora pizzabaket sista kvällen. Vi gjorde utflykter till Florens och Siena och badade i varma svavelhaltiga källor, som gjorde huden len och själen mjuk. Samvaron med de andra kursdeltagarna var också inspirerande.

Sara och Britt har skrivit boken: *En by i Toscana*, Atremi förlag. Res gärna dit tillsammans med S:t Sigfrid, kolla efter nästa kurs på www.sigfrid.se. Kurserna annonseras inte men blir snabbt fullteknade! /Mes

Dikter om Elin Wägner

"Aga kommit, koksen glöder...", strofen är ur en dikt som överlämnades 1932 till Elin Wägner tillsammans med femtioårspresenten, en agaspis. Vid samma tillfälle tillägnades Elin en av svensk poesis mest kända dikter "Ja visst gör det ont när knoppar brister" av Karin Boye. Den publicerades i *Bergsluft*, festskriften till Elin Wägners ära och ingick först 1935 i diktsamlingen *För trädets skull*.

I Elin Wägners boksamling på S:t Sigfrids folkhögskola utanför Växjö finns flera diktsamlingar av Ingeborg Björklund med dedikationer till Elin. Samlingen *Famn* från 1934 innehåller dikten "Pionjärerna" med dedikationen: "Till Elin, den bästa hjälparen och den mänskligaste författarinnan i hela världen från hennes Ingeborg."

Den 22 februari 1949 hölls en minnesafton över Elin Wägner i Svenska Akademiens börssal. Där upplästes en dikt av Gabriel Jönsson "Elin Wägner", som kom att ingå i samlingsvolymen *Arv och eget*, 1982. Första raden lyder: "Hon var en skolrätta på nittitalet i rektorshemmet i det ljusa Helsingborg."

I slutet av sjuttioalet var Elisabet Hermodson på Kreta tillsammans med Elins exemplar av *Das Mutterrecht* av Bachofen. Resan resulterade i två dikter: "Myternas bottnar" i samlingen *Gör mig synlig*, 1980, som också ingick i antologin *Det första fotstegets moder*, 2009. Dessutom en längre berättande dikt, "Bachofen i olivlunden", i *Ord i kvinnotid*, 1979, först publicerad i Göteborgsposten 1978.

I Göran Palms *En vintersaga 2* från 1989, finns en längre dikt om Småland, där Elin Wägner figurerar. 2007 återutgavs material ur hela verket under titeln *25 innevånare ur vintersagornas land*. En dikt där heter "Elin Wägner".

En liten notis i *Bergsluft* hösten 2008 berättade att Göran Greider hade inhandlat ett exemplar av

Väckarklocka i Elin Wägner-montern på bokmässan i Göteborg. En vecka senare inlöt en liten dikt om Elin i Dala-Demokraten, "Elin Wägner", som han också tog med i sin senaste diktsamling *Katterna kommer inifrån mörkret*, som publicerades 2009.

I *Det första fotstegets moder* finns ytterligare en dikt om Elin, skriven av Anna Jörgensdotter, "Till min dotter via Elin". I förtalet till Annas diktsamling *Sång från hjärtats bakgård*, 2006, citeras hennes favoritrad av Elin Wägner: "Därför att flertalet människor tror att tillvaron måste vara en evig kamp där den starkaste segrar, blir den det också."

Den sista dikten till Elin jag funnit finns i *Bergsluft* 61/2010. Marianna Agetorp skrev den utanför trappan till Lilla Björka. / Ulf Marken

Boktips

www.feministbiblioteket.worldpress.com är en av mina favoritadresser på nätet. Hanna Lager skriver om böcker och tipsade om en bok med läckert omslag (fjärilar med kvinnohuvuden) och tufft innehåll: *En riktig kvinna – om biologism och könskillnad* av Sarah Arrhenius, Atlas förlag.

Se blomman uppmanar Kerstin Ekman och Gunnar Eriksson i boken med samma namn, Albert Bonniers förlag. Korta kapitel med essäer om Linné och andra blomsterkungar och om vikten av att sätta namn på det vi ser i naturen. Tänker med tacksamhet på min pappa som tvingade mig pressa blommor till herbarium och lära mig vad de heter!

I Sofi Qvarnströms avhandling *Motståndets berättelser – Elin Wägner, Anna Lenah Elgström, Marika Stiernstedt och första världskriget* kastade jag mig förstås först över vad hon skriver om Elin men det är lika intressant att vidga sin horisont till hennes vänner. Gidlunds förlag.

Sällskapet "Väckarklocka" 2007 Lasse Berg har skrivit en ny bok om människans ursprung och ställer frågan hur vi ska leva som människor i dag. *Skymningssång i Kalahari, hur människan bytte tillvaro* finns på Ordfront förlag. /Mes

Vi behöver din mailadress för att snabbt och billigt kunna informera om intressanta aktiviteter. Kolla också hemsidan samt Elin Wägners sida på Facebook! Maila kia.bjornson@telia.com.

Deadline för bidrag till nästa Bergsluft 15/11.

Elin Wägner-sällskapet	www.elinwagner.se
Dungevägen 2, 352 49 Växjö	Bg 645-0126
Bergslufts redaktion:	
Marianne Enge Swartz	Christina Ekström
mes@comhem.se	info@arteaforlag.se
08 30 69 07	0470 61450
